

Vragen met betrekking tot de wet van 18 december 2015¹

Verslag van de werkgroep van de CAPZ

Inhoudstafel

1	Inleiding	4
2	Uitbetaling van de prestaties	5
2.1	In welke omstandigheden kan het aanvullend pensioen nog vanaf 60 jaar worden uitgekeerd?.....	5
2.2	Is men verplicht de pensioenprestaties te berekenen en uit te keren op het moment van (vervroegde) pensionering?	8
2.2.1	Aangeslotenen die hun wettelijk pensioen na 1 januari 2016 opnemen.....	10
2.2.2	Aangeslotenen die op 1 januari 2016 reeds een wettelijk pensioen genieten, maar van wie het aanvullend pensioen nog niet is vereffend (ofwel omdat het nog niet mogelijk was overeenkomstig het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst, ofwel omdat de aangeslotene de vervroegde vereffening van zijn prestaties niet wenste te vragen)	11
2.3	Al vóór de invoering van de WAPZ werden er pensioenovereenkomsten afgesloten. Moeten deze pre-WAPZ-pensioenovereenkomsten de nieuwe regels rond de berekening en de vereffening van de pensioenprestaties, zoals in vraag 2.2. uiteengezet, ook naleven?	12
2.4	De pensioenleeftijd van het reglement/de overeenkomst wordt bereikt maar er is geen pensionering van de aangeslotene: welke voorwaarden worden toegepast tussen deze pensioenleeftijd en de pensionering van de aangeslotene?.....	12
2.5	Tot wanneer wordt de rendementsgarantie voorzien in artikel 47 van de WAPZ verzekerd?	12
2.6	Over welke middelen beschikken de pensioeninstellingen om de uitkering van een pensioenprestatie aan een begunstigde af te dwingen als deze nalaat om de daarvoor noodzakelijke gegevens te communiceren (artikel 49, § 1, van de WAPZ en artikel 40, § 1, van de WAPBL), inclusief zijn keuze in verband met de wijze van uitbetaling van de prestaties (rente of kapitaal)?	13
3	Pensioenleeftijd	14
3.1	De pensioenleeftijd in nieuwe toezeggingen (WAPBL)/pensioenovereenkomsten (WAPZ) moet minstens gelijk zijn aan de wettelijke pensioenleeftijd. Bedraagt de minimale pensioenleeftijd voor nieuwe reglementen/overeenkomsten 65 jaar, ook al zijn er aangeslotenen voor wie de normale wettelijke pensioenleeftijd 67 jaar is?	14
3.2	De wet voorziet in een minimum pensioenleeftijd. Kan een andere pensioenleeftijd worden vastgesteld met naleving van dat minimum, en, desgevallend, moet die leeftijd een vaste leeftijd zijn?	17

¹ tot waarborging van de duurzaamheid en het sociale karakter van de aanvullende pensioenen en tot versterking van het aanvullende karakter ten opzichte van de rustpensioenen (B.S. 24 december 2015)

3.3	De termijn van de nieuwe voorschotten, in pandgevingen of toewijzingen van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet moet minstens gelijk zijn aan de wettelijke pensioenleeftijd. Impliceert dit eveneens een verhoging van de pensioenleeftijd van de (bestaande) pensioenplannen tot de wettelijke pensioenleeftijd?	19
3.4	In het kader van de WAPBL, moeten de pensioentoezeggingen ingevoerd vóór 1 januari 2016 met een inwerkingtreding vanaf of na 1 januari 2016, de nieuwe regels rond de pensioenleeftijd ook respecteren?	21
3.5	Welke formele wijzigingen moeten tegen uiterlijk 31 december 2018 in de pensioenovereenkomsten en –reglementen worden aangebracht?	22
4	Activiteit uitgeoefend door een gepensioneerde	23
4.1	Zijn er nog mogelijkheden inzake aanvullend pensioenopbouw voor een gepensioneerde (als werknemer en/of zelfstandige) die nog een activiteit als zelfstandige uitoefent?	23
5	Versterking van het aanvullend karakter van de aanvullende pensioenen	26
5.1	Hoe kunnen de bestaande pensioentoezeggingen (WAPBL) en pensioenovereenkomsten (WAPZ) worden verzoend met de wet van 18 december 2015? Wat gebeurt er als de van kracht zijnde pensioenovereenkomsten en reglementen bepalingen bevatten die in strijd zijn met de wet van 18 december 2015?	26
5.2	Een zelfstandige blijft actief na de pensioenleeftijd en vervult nog de voorwaarden om een aanvullend pensioen op te bouwen: kan een pensioenovereenkomst of een pensioenreglement voorzien dat vanaf het bereiken van de pensioenleeftijd (of een andere overeengekomen leeftijd), de verworven reserves enkel nog verder worden gekapitaliseerd tot de latere pensionering maar de eventuele overlijdensdekking vanaf die leeftijd wordt gestopt?	26
5.3	Een zelfstandige blijft actief na de pensioenleeftijd en vervult nog de voorwaarden om een aanvullend pensioen op te bouwen: kan de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement voorzien dat de premiebetaling wordt stopgezet vanaf de pensioenleeftijd (of een andere overeengekomen leeftijd) tot de latere pensionering?	28
6	Pensionering	29
6.1	Hoe moet het begrip “pensionering” bij de vereffening van pensioenprestaties worden geïnterpreteerd als de aangeslotene een gemengde loopbaan heeft (ambtenaar, zelfstandige, werknemer) en de pensioneringsdatums verschillen?	29
6.2	Kan worden gesteld dat het onvoorwaardelijk pensioen van de zelfstandigen als bedoeld in hoofdstuk II van het koninklijk besluit van 22 december 1967 geen rustpensioen is als bedoeld in artikel 42, 14°, van de WAPZ en artikel 35, 18°, van de WAPBL?	29
7	Overlijdensdekking	30
7.1	Kan een zelfstandig bedrijfsleider in het kader van de WAPBL de mogelijkheid worden geboden om, bij de beëindiging van de professionele relatie, te opteren voor het behoud van zijn pensioenrechten bij de pensioeninstelling van de inrichter zonder andere verandering dan een overlijdensdekking die overeenstemt met zijn verworven reserves, in navolging van de desbetreffende bepalingen voor de werknemers in de WAP?	30
8	RIZIV-overeenkomsten	31
8.1	In welke mate heeft de wet van 18 december 2015 ook een specifieke impact op de RIZIV-overeenkomsten?	31

8.2	Geldt het beginsel van de verplichte uitkering van de pensioenprestaties bij de pensionering voor de RIZIV-overeenkomsten? Hoe valt dat beginsel, in voorkomend geval, te rijmen met de mogelijkheid om de RIZIV-voordelen te genieten na de pensionering?	31
8.3	De uitkering van premies op de RIZIV-overeenkomsten gebeurt na verloop van tijd. Wat moet er gebeuren als die premies verschillende maanden na de pensionering worden uitgekeerd en het aanvullend pensioen al is uitbetaald?.....	33
9	Intern gefinancierde aanvullende pensioenen.....	34

1 Inleiding

Ingevolge de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015 heeft de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen (CAPZ) besloten om een werkgroep op te richten, belast met het analyseren van de technische en praktische vragen die de inwerkingtreding van de nieuwe wet oproept.

De doelstelling van de werkgroep is om een antwoord te formuleren op een aantal vragen die haar worden voorgelegd, met dien verstande dat de hoven en rechtbanken, conform het grondwettelijke beginsel van de scheiding der machten, bevoegd zijn om te oordelen over de toepassing van de wet van 18 december 2015.

In dit verslag worden de conclusies van de werkgroep gebundeld en ter discussie voorgelegd aan de plenaire vergadering van de CAPZ. De FSMA heeft louter het secretariaat van deze werkgroep waargenomen. Bij de uitoefening van haar toezicht is zij dan ook op geen enkele wijze gebonden door de standpunten die deze werkgroep heeft ingenomen in het kader van dit verslag.

In dit verslag worden de volgende begrippen en afkortingen gebruikt:

- *WAPZ*: wet aanvullende pensioenen zelfstandigen (programmawet (I) van 24 december 2002);
- *WAPBL*: wet aanvullend pensioen voor bedrijfsleiders (wet van 15 mei 2014 houdende diverse bepalingen);
- *de pensioenleeftijd*: de pensioenleeftijd die wordt vermeld in het pensioenreglement of in de pensioenovereenkomst conform de WAPZ of de WAPBL;
- *de wettelijke pensioenleeftijd*: de leeftijd die in de sociale wetgeving is vastgelegd als de normale leeftijd waarop het rustpensioen ingaat;
- *de pensionering*: de effectieve ingang van het rustpensioen met betrekking tot de beroepsactiviteit die aanleiding gaf tot de opbouw van de prestaties, ongeacht of dit op de normale wettelijke pensioenleeftijd is of, bij vervroegde pensionering, op de vervroegde pensioenleeftijd, of in geval van een uitgestelde pensionering, op een latere leeftijd dan de normale wettelijke pensioenleeftijd.

De werkgroep is als volgt samengesteld:

Voorzitters: Philippe Demol

Luc Vereycken

Leden: Daniel Appeltant

Anne De Vos

Tom Mergaerts

Anne Thiry

Karel Van den Eynde

Bart Vandermeiren

Luc Vandewalle

2 Uitbetaling van de prestaties

2.1 In welke omstandigheden kan het aanvullend pensioen nog vanaf 60 jaar worden uitgekeerd?

Artikel 65/1 WAPZ

In afwijking van artikel 49, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 58 jaar of meer in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 60 jaar bereikt voor zover de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.□

In afwijking van artikel 49, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 57 jaar in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 61 jaar bereikt voor zover de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.□

In afwijking van artikel 49, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 56 jaar in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 62 jaar bereikt voor zover de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.□

In afwijking van artikel 49, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 55 jaar in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 63 jaar bereikt voor zover de pensioenovereenkomst

Par dérogation à l'article 49, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 58 ans ou plus en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être liquidées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 60 ans pour autant que la convention de pension telle qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.□

Par dérogation à l'article 49, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 57 ans en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être liquidées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 61 ans pour autant que la convention de pension telle qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.□

Par dérogation à l'article 49, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 56 ans en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être liquidées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 62 ans pour autant que la convention de pension telle qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.□

Par dérogation à l'article 49, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 55 ans en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être liquidées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 63 ans pour autant que la convention de pension telle qu'en vigueur avant la date

zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.]α d'entrée en vigueur du présent article le permette.]α

Artikel 55/1 WAPBL

In afwijking van artikel 40, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 58 jaar of meer in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 60 jaar bereikt voor zover het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.

Par dérogation à l'article 40, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 58 ans ou plus en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être payées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 60 ans pour autant que le règlement de pension ou la convention de pension tels qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.

In afwijking van artikel 40, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 57 jaar in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 61 jaar bereikt voor zover het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.

Par dérogation à l'article 40, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 57 ans en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être payées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 61 ans pour autant que le règlement de pension ou la convention de pension tels qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.

In afwijking van artikel 40, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 56 jaar in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 62 jaar bereikt voor zover het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.

Par dérogation à l'article 40, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 56 ans en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être payées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 62 ans pour autant que le règlement de pension ou la convention de pension tels qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.

In afwijking van artikel 40, § 1, voor de aangeslotenen die de leeftijd van 55 jaar in 2016 bereiken, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves eveneens uitbetaald worden vanaf het ogenblik waarop de aangeslotene de leeftijd van 63 jaar bereikt voor zover het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst zoals van kracht voor de datum van inwerkingtreding van het huidige artikel het toelaat.]

Par dérogation à l'article 40, § 1er, pour les affiliés qui atteignent l'âge de 55 ans en 2016, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises peuvent également être payées à partir du moment où l'affilié atteint l'âge de 63 ans pour autant que le règlement de pension ou la convention de pension tels qu'en vigueur avant la date d'entrée en vigueur du présent article le permette.]

De werkgroep wijst erop dat in het algemeen volgend principe van toepassing is sinds 1 januari 2016: de aanvullende pensioenprestaties worden vereffend bij de pensionering van de aangeslotene (artikel 49, § 1 van de WAPZ en artikel 40, § 1 van de WAPBL).

Overeenkomstig de wet van 18 december 2015 zijn er twee uitzonderingen op dit principe.

1. De aangeslotene bereikt de wettelijke pensioenleeftijd die van kracht is of voldoet aan de voorwaarden om zijn vervroegd rustpensioen als zelfstandige te verkrijgen, maar gaat niet met pensioen: in dit geval kan de aangeslotene de uitbetaling van de pensioenprestaties vragen, op voorwaarde dat het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst hier uitdrukkelijk in voorziet (artikel 49, § 1, vijfde lid van de WAPZ en artikel 40, § 1 vijfde lid van de WAPBL).
2. De aangeslotene bereikt in het jaar 2016 de leeftijd bedoeld in artikel 65/1 van de WAPZ en artikel 55/1 van de WAPBL (58 of meer, 57, 56 of 55 jaar): in dit geval kan hij de uitbetaling van de pensioenprestaties vragen vanaf respectievelijk 60, 61, 62 of 63 jaar (afhankelijk of hij in het jaar 2016 58 of ouder, 57, 56 of 55 jaar werd), voor zover het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst zoals van kracht vóór 1 januari 2016 dit toelaat (artikel 65/1 van de WAPZ en artikel 55/1 van de WAPBL).

De werkgroep merkt op dat artikel 65/1 van de WAPZ en artikel 55/1 van de WAPBL de aangeslotene louter de mogelijkheid bieden om de uitbetaling van zijn/haar pensioenprestaties te vragen, los van zijn pensionering zodra hij een welbepaalde leeftijd heeft bereikt in de situaties als bedoeld in deze artikelen. De pensioeninstelling kan de aangeslotene die deze leeftijd bereikt er niet toe verplichten om zijn/haar pensioenprestaties te laten uitbetalen vóór zijn pensionering. Bijvoorbeeld, als de pensioenleeftijd in een pensioenreglement of -overeenkomst 60 jaar bedraagt, en de aangeslotene aan de voorwaarden voldoet om de pensioenprestaties op die leeftijd uitbetaald te krijgen, is het enkel op verzoek van de aangeslotene dat de prestaties op die leeftijd zullen worden uitbetaald. Verzoekt de aangeslotene hier niet om, dan blijft de pensioenovereenkomst (artikel 49, § 1 van de WAPZ) of de pensioentoezegging (artikel 40 van de WAPBL) lopen tot de pensionering van de aangeslotene.

Behalve in de uitzonderingen waarin de wet voorziet, impliceert de pensionering van een aangeslotene vanaf 1 januari 2016 noodzakelijkerwijze ook de uitbetaling van de pensioenprestaties, zelfs als die aangeslotene de pensioenleeftijd van het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst nog niet heeft bereikt.

In dit verband merkt de werkgroep op dat artikel 42, 14° van de WAPZ en artikel 35, 18° van de WAPBL pensionering definiëren als de effectieve ingang van het rustpensioen met betrekking tot de beroepsactiviteit die aanleiding gaf tot de opbouw van de prestaties. Dit betekent met name dat wanneer een zelfstandige een gemengde loopbaan heeft als zelfstandige en werknemer en/of ambtenaar, zijn pensioenprestaties ingevolge de WAPZ en de WAPBL zullen worden uitbetaald bij de ingang van zijn rustpensioen met betrekking tot zijn activiteit als zelfstandige. Diezelfde redenering geldt tevens als een zelfstandige een internationale loopbaan heeft en niet enkel in België maar ook in een ander land of in andere landen recht heeft op een wettelijk pensioen: zijn pensioenprestaties ingevolge de WAPZ en de WAPBL zullen worden uitbetaald bij de ingang van zijn rustpensioen in België met betrekking tot zijn activiteit als zelfstandige als bedoeld in de WAPZ en de WAPBL.

2.2 Is men verplicht de pensioenprestaties te berekenen en uit te keren op het moment van (vervroegde) pensionering?

Artikel 49, § 1 WAPZ

[§ 1. Onverminderd de bepalingen van de tweede paragraaf en het recht op overdracht van reserves bedoeld in artikel 51 worden de aanvullende pensioenprestatie, de verworven reserves of de reserves die voortvloeien uit de overdracht van de reserves zoals bedoeld in artikel 51 vereffend bij de pensionering van de aangeslotene. De prestaties worden berekend op de datum van de pensionering van de aangeslotene en uitbetaald ten laatste binnen de dertig dagen die volgen op de communicatie van de voor de uitbetaling noodzakelijke gegevens aan de pensioeninstelling door de aangeslotene.]

De pensioenovereenkomst blijft van kracht tot aan de pensionering.

Ten laatste negentig dagen vóór de pensionering van de aangeslotene, licht deze laatste de pensioeninstelling schriftelijk in over zijn pensionering.

*Vanaf 1 januari 2017, neemt de vzw Sigedis, opgericht overeenkomstig artikel 12 van het koninklijk besluit van 12 juni 2006 tot uitvoering van Titel III, hoofdstuk II van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact de verplichting over om de pensioeninstelling te informeren over de pensionering van de aangeslotene. De Koning kan de inhoud en de modaliteiten van deze mededeling bepalen.

In afwijking van het eerste lid, indien de pensionering later is dan de datum waarop de aangeslotene de wettelijke pensioenleeftijd van kracht bereikt of de datum waarop hij voldoet aan de voorwaarden om zijn vervroegd rustpensioen als zelfstandige te verkrijgen, mogen de aanvullende pensioenprestatie en de reserves bedoeld in het eerste lid, op verzoek van de aangeslotene, uitbetaald worden vanaf één van deze data op voorwaarde dat de pensioenovereenkomst dit uitdrukkelijk voorziet.]

"§ 1er. Sans préjudice des dispositions du § 2 et du droit au transfert de réserves visé à l'article 51, la prestation de pension complémentaire, les réserves acquises ou les réserves qui résultent du transfert des réserves visées à l'article 51 sont liquidées lors de la mise à la retraite de l'affilié. Les prestations sont calculées à la date de mise à la retraite de l'affilié et payées au plus tard dans les trente jours qui suivent la communication par l'affilié à l'organisme de pension des données nécessaires au paiement."

La convention de pension reste en vigueur jusqu'à la mise à la retraite.

Au plus tard nonante jours avant la mise à la retraite de l'affilié, ce dernier informe l'organisme de pension par écrit de sa mise à la retraite.

A partir du 1er janvier 2017, l'obligation d'informer l'organisme de pension de la mise à la retraite de l'affilié est reprise par l'asbl Sigedis, créée suivant l'article 12 de l'arrêté royal du 12 juin 2006 portant exécution du Titre III, Chapitre II, de la loi du 23 décembre 2005 relative au pacte de solidarité entre les générations. Le Roi peut préciser le contenu et les modalités de cette information.

Par dérogation à l'alinéa 1er, si la mise à la retraite est postérieure à la date où l'affilié atteint l'âge légal de la pension en vigueur ou la date à laquelle il satisfait aux conditions pour obtenir sa pension de retraite anticipée de travailleur indépendant, la prestation de pension complémentaire et les réserves visées à l'alinéa 1er peuvent, à la demande de ce dernier, être liquidées à partir d'une de ces dates à condition que la convention de pension le prévoit expressément.]

Artikel 40, § 1 WAPBL

[§ 1. Onverminderd de bepalingen in § 2 en het recht van de bedrijfsleider, wanneer hij ophoudt bedrijfsleider van de inrichter te zijn, om zijn reserves over te dragen naar een pensioeninstelling die de reserves beheert overeenkomstig deze titel, worden de aanvullende pensioenprestatie en de verworven reserves vereffend bij de pensionering van de aangeslotene. De prestaties worden berekend op de datum van de pensionering van de aangeslotene en uitbetaald ten laatste binnen de dertig dagen die volgen op de communicatie van de voor de uitbetaling noodzakelijke gegevens aan de pensioeninstelling door de aangeslotene.

De pensioentoezegging blijft van kracht tot aan de pensionering, tenzij ze opgeheven wordt.

Ten laatste negentig dagen vóór de pensionering van de aangeslotene, licht deze laatste de pensioeninstelling schriftelijk in over zijn pensionering.

Vanaf 1 januari 2017, neemt de vzw Sigedis, opgericht overeenkomstig artikel 12 van het koninklijk besluit van 12 juni 2006 tot uitvoering van Titel III, Hoofdstuk II, van de wet van 23 december 2005 betreffende het generatiepact, de verplichting over om de pensioeninstelling te informeren over de pensionering van de aangeslotene. De Koning kan de inhoud en de modaliteiten van deze mededeling bepalen.

In afwijking van het eerste lid, indien de pensionering later is dan de datum waarop de aangeslotene de wettelijke pensioenleeftijd van kracht bereikt of de datum waarop hij voldoet aan de voorwaarden om zijn vervroegd rustpensioen als zelfstandige te verkrijgen, mogen de prestatie en de reserves bedoeld in het eerste lid, op verzoek van de aangeslotene, uitbetaald worden vanaf één van deze data op voorwaarde dat het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst dit uitdrukkelijk voorziet.]

[§ 1er. Sans préjudice des dispositions du § 2 et du droit pour le dirigeant d'entreprise de transférer ses réserves, lorsqu'il cesse d'être dirigeant d'entreprise de l'organisateur, vers un organisme de pension qui gère les réserves conformément au présent titre, la prestation de pension complémentaire et les réserves acquises sont liquidées lors de la mise à la retraite de l'affilié. Les prestations sont calculées à la date de mise à la retraite de l'affilié et payées au plus tard dans les trente jours qui suivent la communication par l'affilié à l'organisme de pension des données nécessaires au paiement.

L'engagement de pension reste en vigueur jusqu'à la mise à la retraite, sauf en cas d'abrogation de l'engagement de pension.

Au plus tard nonante jours avant la mise à la retraite de l'affilié, ce dernier informe par écrit l'organisme de pension de sa mise à la retraite.

A partir du 1er janvier 2017, l'obligation d'informer l'organisme de pension de la mise à la retraite de l'affilié est reprise par l'asbl Sigedis, créée suivant l'article 12 de l'arrêté royal du 12 juin 2006 portant exécution du Titre III, Chapitre II, de la loi du 23 décembre 2005 relative au pacte de solidarité entre les générations. Le Roi peut préciser le contenu et les modalités de cette information.

Par dérogation à l'alinéa 1er, si la mise à la retraite est postérieure à la date où l'affilié atteint l'âge légal de la pension en vigueur ou la date à laquelle il satisfait aux conditions pour obtenir sa pension de retraite anticipée de travailleur indépendant, la prestation et les réserves visées à l'alinéa 1er peuvent, à la demande de ce dernier, être liquidées à partir d'une de ces dates à condition que le règlement de pension ou la convention de pension le prévoit expressément.]

De werkgroep merkt op dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen de aangeslotenen die vóór of vanaf 1 januari 2016 met pensioen gaan.

2.2.1 Aangeslotenen die hun wettelijk pensioen na 1 januari 2016 opnemen

Artikel 49, § 1 van de WAPZ en artikel 40, § 1 van de WAPBL, zoals in werking getreden op 1 januari 2016, bepalen uitdrukkelijk dat de aanvullende pensioenprestatie, de verworven reserves en, voor de WAPZ de reserves die voortvloeien uit de overdracht van de reserves zoals bedoeld in artikel 51 van de WAPZ, worden vereffend *bij de pensionering* van de aangeslotene. De werkgroep is daarom van mening dat, behalve in de twee uitzonderingen waarin de wet van 18 december 2015 voorziet (zie hierboven), bij de pensionering ook de aanvullende pensioenprestaties moeten worden uitgekeerd. De pensioenleeftijd van het reglement of de pensioenovereenkomst heeft geen impact op het moment waarop de pensioenprestaties moeten worden uitgekeerd.

In aansluiting hierop is de werkgroep nagegaan welke prestaties moeten worden uitgekeerd voor aangeslotenen die na 1 januari 2016 hun rustpensioen hebben opgenomen zonder dat hun pensioeninstelling echter onmiddellijk op de hoogte werd gesteld van hun pensionering. Tot 31 december 2016 waren het immers de aangeslotenen zelf die hun pensioeninstelling uiterlijk 90 dagen vóór hun pensionering hiervan op de hoogte moesten brengen.

Op grond van wat voorafgaat moesten de aangeslotenen die in de maanden januari, februari en maart 2017 met pensioen gingen, de pensioeninstelling in het jaar 2016 in kennis stellen van hun pensionering (90 dagen vóór de pensionering).

Vanaf 1 januari 2017 werd deze verplichting overgedragen aan SiGeDIS. Dit betekent dat de pensioeninstellingen van dan af door SiGeDIS op de hoogte worden gebracht van een pensionering. In dat kader zijn de leden van de werkgroep van oordeel dat SiGeDIS een pensioeninstelling uiterlijk 90 dagen vóór de pensionering van een aangeslotene in kennis moet stellen van zijn pensionering of, mocht zij op dat ogenblik niet over die informatie beschikken, zodra zij hiervan op de hoogte wordt gebracht.

De werkgroep benadrukt dat een pensioeninstelling afhankelijk is van SiGeDIS om informatie over de pensionering van de aangeslotene te krijgen. Zolang zij die informatie niet heeft gekregen, kan zij geen stappen ondernemen om de uitbetaling van de pensioenprestaties voor te bereiden. De werkgroep is niettemin van oordeel dat als SiGeDIS deze informatie nog niet heeft overgemaakt aan de pensioeninstelling, de zelfstandige ook zelf het initiatief kan nemen om de pensioeninstelling te informeren. Alvorens de pensioenprestatie uit te betalen, zal de pensioeninstelling uiteraard nagaan of de ontvangen informatie klopt door de aangeslotene om de nodige bewijsstukken van zijn pensionering te vragen en die informatie af te toetsen bij SiGeDIS.

De werkgroep raadt de Koning aan om de inhoud en de modaliteiten voor de informatieverstrekking door SiGeDIS aan de pensioeninstellingen vast te leggen in een koninklijk besluit conform artikel 49, § 1 van de WAPZ en artikel 40, § 1 van de WAPBL.

De leden van de werkgroep merken eveneens op dat het nuttig zou zijn dat SiGeDIS aan de pensioeninstellingen zou meedelen op welk ogenblik elke aangeslotene ten vroegste zijn (vervroegd) wettelijk pensioen kan opnemen. Voor een pensioeninstelling is dat immers nuttige informatie teneinde te weten op welk ogenblik de aangeslotenen hun wettelijk pensioen kunnen opnemen en hierop te anticiperen.

De werkgroep vestigt ook de aandacht op artikel 49, § 1 van de WAPZ en op artikel 40, § 1 van de WAPBL waarin is gepreciseerd dat de prestaties worden berekend op de datum van pensionering van de aangeslotene. Het is dus de prestatie die op de datum van pensionering wordt berekend die moet worden uitbetaald, ook al werd de pensioeninstelling niet tijdig op de hoogte gebracht van de

pensionering en schommelde het bedrag op de individuele rekening van de aangeslotene in die tussentijd (stijging of daling). Als een pensioeninstelling a posteriori wordt ingelicht dat voor een aangeslotene een pensionering plaats vond (bijvoorbeeld omdat die informatie haar niet vóór de pensionering werd meegedeeld door SiGeDIS), dient zij de prestatie te betalen zoals berekend op de datum van de pensionering van de aangeslotene, en dit binnen 30 dagen nadat de aangeslotene haar de noodzakelijke gegevens voor de uitbetaling heeft overgemaakt.

De leden van de werkgroep hebben zich gebogen over de vraag of de pensioeninstelling, ingeval zij de informatie over de pensionering pas krijgt na de pensionering van een aangeslotene, aan de aangeslotene het bedrag mag betalen dat zich op zijn individuele rekening bevindt op het ogenblik dat zij in kennis wordt gesteld van de pensionering. Dit bedrag kan hoger zijn (bij een positief rendement tussen het tijdstip van pensionering en van informatieverstrekking aan de pensioeninstelling) maar ook lager (als, binnen een IBP of in het kader van een tak 23, het rendement negatief is tussen het tijdstip van pensionering en van informatieverstrekking aan de pensioeninstelling).

Aangezien de WAPZ en de WAPBL duidelijk aangeven dat de prestaties moeten worden berekend op de datum van de pensionering, is de werkgroep van oordeel dat de pensioenprestatie moet worden berekend op de pensioneringsdatum en niet op een eventuele latere datum (bijvoorbeeld de uitkeringsdatum van de prestatie). De werkgroep wijst er niettemin op dat als een vertraging te wijten is aan een fout, er op grond van het gemeen recht een schadevergoeding kan worden toegekend.

Tot slot merkt de werkgroep op dat 2016 een overgangsjaar was: enerzijds heeft de wet van 18 december 2015 met ingang van 1 januari 2016 een wijziging ingevoerd door te stellen dat het de aangeslotene is die de pensioeninstelling in kennis moet stellen van zijn pensionering, en anderzijds stelt diezelfde wet dat deze verplichting vanaf 1 januari 2017 wordt overgenomen door SiGeDIS. Aangezien het om een nieuwe meldplicht gaat voor de aangeslotene (waarvan de aangeslotenen niet altijd op de hoogte waren), maakt de werkgroep de CAPZ erop attent dat er gevallen zullen zijn waarin de wet niet is toegepast of niet kon worden toegepast.

2.2.2 Aangeslotenen die op 1 januari 2016 reeds een wettelijk pensioen genieten, maar van wie het aanvullend pensioen nog niet is vereffend (ofwel omdat het nog niet mogelijk was overeenkomstig het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst, ofwel omdat de aangeslotene de vervroegde vereffening van zijn prestaties niet wenste te vragen)

Artikel 49, § 1 van de WAPZ en artikel 40, § 1 van de WAPBL zijn op 1 januari 2016 in werking getreden. Wanneer een wettelijke bepaling in werking treedt, is ze behalve andersluidende bepalingen alleen toepasselijk op de toekomst conform onder meer artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek. In het onderhavige geval is de werkgroep van mening dat deze bepalingen van de WAPZ en de WAPBL van toepassing zijn op elke pensionering na de inwerkingtreding van de wet.

Artikel 49, § 1 van de WAPZ en artikel 40, § 1 van de WAPBL kunnen evenwel het verleden niet wijzigen en kunnen niet van toepassing zijn op pensioneringen vóór de inwerkingtreding van de wet. Voor de aangeslotenen die al met (wettelijk) pensioen zijn gegaan vóór de inwerkingtreding van de wet zonder dat hun pensioenprestaties vereffend werden, zal de vereffening gebeuren overeenkomstig het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. Volgens de werkgroep heeft de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015 geen gevolgen voor hen.

2.3 Al vóór de invoering van de WAPZ werden er pensioenovereenkomsten afgesloten. Moeten deze pre-WAPZ-pensioenovereenkomsten de nieuwe regels rond de berekening en de vereffening van de pensioenprestaties, zoals in vraag 2.2. uiteengezet, ook naleven?

Zoals hierboven aangehaald, geldt een nieuwe wet enkel voor de toekomst. Wat overeenkomsten betreft, geldt als regel dat een overeenkomst die is afgesloten vóór de inwerkingtreding van een wet, onder toepassing blijft van de vorige wet, tenzij de nieuwe wet van openbare orde is of uitdrukkelijk van toepassing is verklaard op de lopende situaties.

Ingevolge de wet van 18 december 2015 is de werkgroep nagegaan of de bepalingen over de verplichting (behalve in het kader van de uitzonderingen die zijn opgenomen in de wet) om de pensioenprestaties uit te betalen als de aangeslotene zijn wettelijk pensioen (eventueel vervroegd) opneemt ook van toepassing zijn op de overeenkomsten die werden afgesloten vóór de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015 en waarvan de prestaties nog niet zijn uitbetaald.

De bepalingen over de uitbetaling van de pensioenprestaties hebben betrekking op de bescherming van het algemeen belang. Ze zijn van openbare orde. Die bepalingen hebben immers meer bepaald tot doel het idee te waarborgen dat een aanvullend pensioen per definitie een aanvulling vormt op het wettelijk pensioen. Bijgevolg zijn de beginselen inzake uitbetaling van de pensioenprestaties als bedoeld in punt 2.2. ook van toepassing op de overeenkomsten die zijn afgesloten vóór de inwerkingtreding van de WAPZ en waarvan de prestaties nog niet zijn uitbetaald.

2.4 De pensioenleeftijd van het reglement/de overeenkomst wordt bereikt maar er is geen pensionering van de aangeslotene: welke voorwaarden worden toegepast tussen deze pensioenleeftijd en de pensionering van de aangeslotene?

Over deze vraag werd uitvoerig overlegd binnen de werkgroep, maar er kon onder de aanwezige leden van de werkgroep geen voldoende overeenstemming bereikt worden.

2.5 Tot wanneer wordt de rendementsgarantie voorzien in artikel 47 van de WAPZ verzekerd?

Artikel 47, tweede lid, van de WAPZ bepaalt dat, bij pensionering of wanneer de prestaties verschuldigd zijn overeenkomstig artikel 49, § 1, vijfde lid, of artikel 65/1 van de WAPZ, de prestaties voor zover nodig, worden aangevuld tot het gedeelte van de gestorte bijdragen dat niet werd gebruikt voor de dekking van het overlijdensrisico vóór de datum waarop de prestaties verschuldigd zijn en, in voorkomend geval, voor de financiering van de solidariteitsprestaties.

Deze rendementsgarantie stopt niet bij het bereiken van de in de pensioenovereenkomst vermelde pensioenleeftijd: zij blijft van toepassing tot op de datum van de pensionering van de aangeslotene of, in voorkomend geval, tot op het moment waarop de prestaties verschuldigd zijn volgens de WAPZ.

2.6 Over welke middelen beschikken de pensioeninstellingen om de uitkering van een pensioenprestatie aan een begunstigde af te dwingen als deze nalaat om de daarvoor noodzakelijke gegevens te communiceren (artikel 49, § 1, van de WAPZ en artikel 40, § 1, van de WAPBL), inclusief zijn keuze in verband met de wijze van uitbetaling van de prestaties (rente of kapitaal)?

Zowel de WAPZ als de WAPBL verduidelijken dat de aanvullende pensioenprestatie wordt berekend op de datum van de pensionering van de aangeslotene en wordt uitbetaald ten laatste binnen de dertig dagen die volgen op de communicatie van de noodzakelijke gegevens voor de uitbetaling aan de pensioeninstelling door de aangeslotene (artikel 49, § 1, van de WAPZ en artikel 40, § 1, van de WAPBL). Met “*noodzakelijke gegevens voor de uitbetaling*” worden vooral de bankgegevens bedoeld, maar zo nodig ook het bewijs van pensionering en, indien van toepassing, de keuze in verband met de uitbetaling van de prestaties in de vorm van rente of kapitaal. Ook is het mogelijk dat er informatie nodig is om de correcte fiscale inhoudingen te kunnen uitvoeren, of om de correcte fiscale rapporteringen te kunnen uitvoeren.

De werkgroep gaat na over welke middelen de pensioeninstelling beschikt als de aangeslotene de betrokken gegevens laattijdig of helemaal niet communiceert.

Eerst benadrukt zij dat de pensioeninstellingen alles in het werk moeten stellen om over geactualiseerde gegevens van de aangeslotenen te beschikken en om hen de informatie over de uitkering van hun aanvullend pensioen op hun juiste adres te bezorgen.

De pensioeninstellingen worden er ook toe aangespoord om de aangeslotenen te wijzen op het belang van een snelle communicatie aan de pensioeninstellingen van de noodzakelijke gegevens voor de uitbetaling. In dat verband moet worden genoteerd dat, als de aangeslotene de noodzakelijke gegevens laattijdig aan de pensioeninstelling communiceert, hij er, in voorkomend geval, aansprakelijk kan worden voor gesteld als een fout wordt gemaakt, en de verworven reserves dalen tussen de berekeningsdatum van de prestatie (op de datum van de pensionering) en het moment waarop de pensioeninstelling over de noodzakelijke gegevens voor de uitbetaling beschikt.

3 Pensioenleeftijd

- 3.1 De pensioenleeftijd in nieuwe toezeggingen (WAPBL)/pensioenovereenkomsten (WAPZ) moet minstens gelijk zijn aan de wettelijke pensioenleeftijd. Bedraagt de minimale pensioenleeftijd voor nieuwe reglementen/overeenkomsten 65 jaar, ook al zijn er aangesloten voor wie de normale wettelijke pensioenleeftijd 67 jaar is?

Artikel 44, § 1, van de WAPZ

§ 1. Met het oog op de opbouw van een aanvullend pensioen kan een zelfstandige, meewerkende echtgenoot of zelfstandige helper een pensioenovereenkomst sluiten bij een pensioeninstelling.□

§ 1er. En vue de la constitution d'une pension complémentaire, le travailleur indépendant, le conjoint aidant ou l'aidant indépendant peuvent souscrire une convention de pension auprès d'un organisme de pension.□

[Onverminderd de vermeldingen die er krachtens andere wettelijke of regelgevende bepalingen in moeten opgenomen worden, moet het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst de pensioenleeftijd vastleggen.]□

[Sans préjudice des mentions qui doivent y figurer en vertu d'autres dispositions légales ou réglementaires, la convention de pension doit préciser l'âge de la retraite.]□

[Voor de pensioenovereenkomsten afgesloten vanaf de datum van inwerkingtreding van dit lid, kan de door de pensioenovereenkomst voorziene pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de afsluiting in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.]□

[Pour les conventions de pension souscrites à partir de la date d'entrée en vigueur du présent alinéa, l'âge de retraite prévu par la convention de pension ne peut être inférieur à l'âge légal de la pension en vigueur au moment de la souscription.]□

Artikel 65/3 van de WAPZ

Bij wijziging van de pensioenleeftijd voorzien in een bij de inwerkingtreding van het huidige artikel bestaande pensioenovereenkomst, mag de pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de wijziging in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.]□

En cas de modification de l'âge de retraite prévu par une convention de pension existant à la date d'entrée en vigueur du présent article, l'âge de retraite ne peut être inférieur à l'âge légal de la pension en vigueur au moment de la modification.]□

Artikel 36, § 2, van de WAPBL

§ 2. Onverminderd de vermeldingen die er krachtens andere wettelijke bepalingen in moeten opgenomen worden, moet het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst de pensioenleeftijd vastleggen.

[Voor de pensioentoezeggingen ingevoerd vanaf de inwerkingtreding van dit lid, kan de door het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst voorziene pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de invoering in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.]

§ 2. Sans préjudice des mentions qui doivent y figurer en vertu d'autres dispositions légales ou réglementaires, le règlement de pension ou la convention de pension doit préciser l'âge de retraite.

[Pour les engagements de pension instaurés à partir de la date d'entrée en vigueur du présent alinéa, l'âge de retraite prévu par le règlement de pension ou la convention de pension ne peut être inférieur à l'âge légal de la pension en vigueur.]

Artikel 55/5 van de WAPBL

Bij wijziging van de pensioenleeftijd voorzien in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst van een bij de inwerkingtreding van het huidige artikel, bestaande pensioentoezegging, mag de pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de wijziging in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.]

En cas de modification de l'âge de retraite prévu par le règlement de pension ou la convention de pension d'un engagement de pension existant à la date d'entrée en vigueur du présent article, l'âge de retraite ne peut être inférieur à l'âge légal de la pension en vigueur au moment de la modification.]

Als een pensioentoezegging in het kader van de WAPBL of een pensioenovereenkomst in het kader van de WAPZ vanaf 1 januari 2016 wordt ingevoerd/gesloten, mag de pensioenleeftijd van het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst in het kader van de WAPBL of van de pensioenovereenkomst in het kader van de WAPZ niet lager zijn dan de op het ogenblik van de invoering in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd (artikel 44, §1, derde lid, van de WAPZ; artikel 36, § 2, tweede lid, van de WAPBL).

De wettelijke pensioenleeftijd verwijst naar de pensioenleeftijd volgens artikel 3 van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artikelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°, van de wet van 26 juli 1996 stekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie. Overeenkomstig dit koninklijk besluit is die leeftijd:

- 65 jaar;
- 66 jaar vanaf 1 februari 2025 en voor de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste op 1 februari 2025 en uiterlijk op 1 januari 2030 ingaan;
- 67 jaar vanaf 1 februari 2030 en voor de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste op 1 februari 2030 ingaan.

Volgens de werkgroep is de pensioenleeftijd van het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst dus minstens 65 jaar voor alle pensioentoezeggingen ingevoerd in het kader van de WAPBL of alle pensioenovereenkomsten gesloten in het kader van de WAPZ tussen 1 januari 2016 en 31 januari 2025,

ongeacht de leeftijd waarop elke aangeslotene individueel met wettelijk pensioen zal gaan. Voor alle pensioentoezeggingen ingevoerd in het kader van de WAPBL of pensioenovereenkomsten gesloten in het kader van de WAPZ vanaf 1 februari 2025 tot 31 januari 2030 zal die leeftijd minstens 66 jaar zijn en voor alle pensioentoezeggingen ingevoerd in het kader van de WAPBL of pensioenovereenkomsten gesloten in het kader van de WAPZ vanaf 1 februari 2030 minstens 67 jaar.

Voor collectieve pensioentoezeggingsinstellingen is de werkgroep van mening dat een benadering op basis van een individuele beoordeling (aangeslotene per aangeslotene) van de minimale pensioenleeftijd in de pensioentoezegging moeilijk in overeenstemming te brengen valt met de voorbereidende werkzaamheden van de wet die uitdrukkelijk bepalen dat er rekening is gehouden, voor de minimale pensioenleeftijd, met de wettelijke pensioenleeftijd op het moment van invoering van de pensioentoezegging, momenteel dus 65 jaar².

Met betrekking tot de op 1 januari 2016 bestaande pensioentoezeggingen in het kader van de WAPBL of pensioenovereenkomsten in het kader van de WAPZ, mag, bij een wijziging van de pensioenleeftijd voorzien in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst in het kader van de WAPBL of in de pensioenovereenkomst in het kader van de WAPZ, de gewijzigde pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de wijziging in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd (artikel 65/3 van de WAPZ; artikel 55/5 van de WAPBL).

Daarenboven kan, in het kader van de WAPBL, voor de bij de inwerkingtreding van de wet bestaande pensioenstelsels, de pensioenleeftijd van het pensioenreglement niet lager zijn dan de in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd voor de bedrijfsleiders van wie de aansluiting aanvangt vanaf 1 januari 2019 (artikel 55/6 van de WAPBL). Dat betekent voor de bedrijfsleiders van wie de aansluiting aanvangt vanaf 1 januari 2019 en die aangesloten worden bij een op 1 januari 2016 bestaande collectieve pensioentoezegging, dat:

- de pensioenleeftijd minimum 65 jaar moet zijn voor de bedrijfsleiders van wie de aansluiting aanvangt vóór 1 februari 2025;
- de pensioenleeftijd minimum 66 jaar moet zijn voor de bedrijfsleiders van wie de aansluiting vanaf 1 februari 2025 tot 1 februari 2030 aanvangt;
- de pensioenleeftijd minimum 67 jaar moet zijn voor de bedrijfsleiders van wie de aansluiting aanvangt vanaf 1 februari 2030.

Uit het voorgaande volgt dat niet alle aangeslotenen met pensioen zullen kunnen gaan wanneer de pensioenleeftijd van het reglement of de pensioenovereenkomst is bereikt. In voorkomend geval, voor een bedrijfsleider, blijft de pensioentoezegging van kracht tot de pensionering, behalve in geval van opheffing van de pensioentoezegging (art. 40, § 1, tweede lid, van de WAPBL). Voor een zelfstandige blijft de pensioenovereenkomst in het kader van de WAPZ van kracht tot aan de pensionering (artikel 49, § 1, tweede lid, van de WAPZ).

Concluderend stelt de werkgroep volgend onderscheid vast:

- voor de pensioentoezeggingen in het kader van de WAPBL of pensioenovereenkomsten in het kader van de WAPZ die vanaf 1 januari 2016 worden ingevoerd/afgesloten, moet de pensioenleeftijd op zijn minst gelijk zijn aan de wettelijke pensioenleeftijd die op het ogenblik van de invoering of afsluiting in voege is.

---

² Parl. St., Kamer, Doc 54 1510/001, p. 43.

- voor de op 1 januari 2016 bestaande individuele pensioentoezeggingen in het kader van de WAPBL en de pensioenovereenkomsten in het kader van de WAPZ blijft de pensioenleeftijd van de pensioenovereenkomst verder van toepassing. Het is wel nog altijd mogelijk dat de aangeslotene en de pensioeninstelling een nieuwe pensioenleeftijd overeenkomen in het kader van een wijziging van de pensioenovereenkomst. Dit moet desgevallend in onderling akkoord gebeuren. Desgevallend mag de gewijzigde pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de wijziging in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd (artikel 65/3 van de WAPZ).
- voor de op 1 januari 2016 bestaande pensioenstelsels (bedrijfsleiders - WAPBL) blijft de pensioenleeftijd uit het pensioenreglement gelden³, behalve voor de bedrijfsleiders van wie de aansluiting aanvangt vanaf 1 januari 2019. Voor hen is de pensioenleeftijd op zijn minst gelijk aan de wettelijke pensioenleeftijd op dat moment.

De werkgroep merkt ook op dat uit de toepassing van die beginselen voortvloeit dat de in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst vermelde pensioenleeftijd kan verschillen van de wettelijke pensioenleeftijd of van de leeftijd bij de pensionering van de aangeslotene.

3.2 De wet voorziet in een minimum pensioenleeftijd. Kan een andere pensioenleeftijd worden vastgesteld met naleving van dat minimum, en, desgevallend, moet die leeftijd een vaste leeftijd zijn?

Op basis van het beginsel “*wie het minste kan, kan ook het meeste*” antwoordt de werkgroep affirmatief op de vraag of in de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement een andere pensioenleeftijd kan worden vastgesteld: voor zover de wettelijk bepaalde minimumleeftijd wordt gerespecteerd (zie punt 3.1. hierboven), kan in de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement een andere (hogere) pensioenleeftijd worden vastgesteld.

Wat de **pensioenovereenkomsten** betreft (WAPZ en individuele pensioentoezeggingen in het kader van de WAPBL), oordelen verschillende leden van de werkgroep dat het raadzaam is om de pensioenleeftijd van de pensioenovereenkomst gelijk te stellen aan 65, 66 of 67 jaar, naargelang het geboortjaar van de aangeslotene. Hierdoor sluit het aanvullend pensioen aan op de wettelijke pensioenleeftijd. Dit zal o.a. tot uiting komen in de mikdatum van de verwachte prestatie op de pensioenfiche (artikel 39, § 1, 1°, 3, van de WAPBL en artikel 48, 1°, 3, van de WAPZ) en in DB2P. Deze aanbeveling zorgt ervoor dat het aanvullend pensioen zoveel mogelijk wordt gealigneerd met een pensionering op de normale wettelijke pensioenleeftijd.

De werkgroep onderzoekt ook of een pensioenleeftijd die overeenstemt met de voor de aangeslotene geldende wettelijke pensioenleeftijd op het moment van zijn aansluiting, zou kunnen worden toegepast in het kader van het **pensioenreglement** van een pensioenstelsel (WAPBL). In de praktijk zou dat betekenen dat de pensioenleeftijd zou verschillen naargelang de geboortedatum van de aangeslotenen.

---

³ Behalve in geval van wijziging volgens de gebruikelijke procedures. In dat geval mag de gewijzigde pensioenleeftijd niet lager zijn dan de wettelijke pensioenleeftijd die van toepassing is op het moment van de wijziging (artikel 55/5 van de WAPBL).

Sommige leden van de werkgroep achten dit mogelijk, op voorwaarde weliswaar dat die definitie van de pensioenleeftijd geen discriminatie inhoudt in de zin van de wetten van 10 mei 2007. Die leden bevelen zo'n praktijk trouwens aan, in navolging van wat eerder over de pensioenovereenkomsten is gezegd.

Andere leden van de werkgroep zijn van oordeel dat een pensioenleeftijd die verwijst naar de wettelijke pensioenleeftijd van de aangeslotene in het kader van een pensioenstelsel, zou indruisen tegen de definitie zelf van pensioenleeftijd die verwijst naar de in het pensioenreglement vermelde pensioenleeftijd. Volgens die leden is de pensioenleeftijd noodzakelijkerwijs uniek en identiek voor alle aangeslotenen bij een collectieve pensioentoezegging. Zo niet, zou het niet om een pensioenstelsel maar om verschillende individuele pensioentoezeggingen gaan. Die leden benadrukken dat het begrip "*pensioenleeftijd*" een andere lading dekt dan het begrip "*pensionering*", en dat dit gegeven bij de actuariële berekeningen in het kader van de pensioentoezegging wordt gebruikt. Volgens die leden moet voor alle aangeslotenen dus een vaststaand, onveranderlijk en identiek gegeven worden gehanteerd.

Tot slot bespreekt de werkgroep of die pensioenleeftijd, in plaats van overeen te stemmen met een vaste leeftijd (of met een leeftijd die op zijn minst bepaalbaar is), en die bij de aansluiting definitief wordt vastgelegd, zowel **in een pensioenovereenkomst als in een pensioenreglement** zou kunnen worden vastgesteld door op een generieke wijze rechtstreeks te verwijzen naar de *wettelijke pensioenleeftijd* (dus zonder vermelding van een concrete leeftijd).

In tegenstelling tot voornoemde hypothese waarbij de pensioenleeftijd definitief wordt vastgesteld op het moment van de aansluiting, zou die praktijk impliceren dat de pensioenleeftijd een dynamisch concept is dat gaandeweg automatisch wordt aangepast, in het bijzonder bij een wijziging van de sociale wetgeving die de wettelijke pensioenleeftijd bepaalt, na de afsluiting van de pensioenovereenkomst of de invoering van het pensioenreglement.

Sommige leden zijn van oordeel dat, indien de evolutie van de pensioenleeftijd in de loop van de tijd geen enkele impact heeft op de conform het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst verworven reserves en prestaties (bijvoorbeeld bij een formule van het type vaste bijdragen die niet is gekoppeld aan een tarief dat door een verzekeraar tot op een vastgestelde leeftijd wordt gewaarborgd), de verwijzing naar een pensioenleeftijd die overeenstemt met de wettelijke pensioenleeftijd, dynamisch zou kunnen zijn.

Voor andere leden kan die verwijzing niet dynamisch zijn, omdat een pensioentoezegging de pensioenleeftijd van bij de aanvang bepaalt en die in de loopt van de tijd niet meer kan worden aangepast, tenzij de pensioentoezegging in goede en behoorlijke vorm wordt gewijzigd. De pensioenleeftijd kan dus niet automatisch worden aangepast in de loop van de tijd en moet in elk geval bij de aansluiting worden vastgesteld.

- 3.3 De termijn van de nieuwe voorschotten, inpandgevingen of toewijzingen van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet moet minstens gelijk zijn aan de wettelijke pensioenleeftijd. Impliceert dit eveneens een verhoging van de pensioenleeftijd van de (bestaande) pensioenplannen tot de wettelijke pensioenleeftijd?

Artikel 49, § 2, van de WAPZ

§ 2. Voorschotten op prestaties of inpandgevingen van pensioenrechten of de mogelijkheid tot toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet mogen enkel worden toegestaan om de aangeslotene in staat te stellen op het grondgebied van de [Europese Economische Ruimte] onroerende goederen die belastbare inkomsten opbrengen te verwerven, te bouwen, te verbeteren, te herstellen of te verbouwen. Die voorschotten en leningen moeten worden terugbetaald zodra die goederen uit het vermogen van de aangeslotene verdwijnen.□

Indien de pensioenovereenkomst in voorschotten op prestaties of inpandgevingen van pensioenrechten of in de mogelijkheid tot toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet voorziet, dienen de beperkingen vermeld in het eerste lid uitdrukkelijk in de pensioenovereenkomst te worden vermeld.□

[In geval van voorschotten op prestaties, inpandgevingen van pensioenrechten of van toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet, kunnen deze geen termijn voorzien korter dan het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd.]α

§ 2. Les avances sur prestations ou les mises en gage de droits de pension ou la possibilité d'affecter la valeur de rachat à la reconstitution d'un crédit hypothécaire, ne peuvent être admises que pour permettre à l'affilié d'acquérir, de construire, d'améliorer, de réparer ou de transformer des biens immobiliers situés sur le territoire de l'[Espace économique européen] et productifs de revenus imposables. Ces avances et prêts doivent être remboursés dès que ces biens sortent du patrimoine de l'affilié.□

Lorsque la convention de pension prévoit des avances sur prestations ou des mises en gage de droits de pensions ou la possibilité d'affecter la valeur de rachat à la reconstitution d'un crédit hypothécaire, les limitations prévues à l'alinéa⁹¹er doivent être expressément inscrites dans la convention de pension.□

[En cas d'avances sur prestations, de mises en gage de droits de pension ou d'affectation de la valeur de rachat à la reconstitution d'un crédit hypothécaire, celles-ci ne peuvent prévoir un terme inférieur à l'âge légal de la pension.]α

Artikel 40, § 2, van de WAPBL

§ 2. Voorschotten op prestaties, in pandgevingen van pensioenrechten voor het waarborgen van een lening en de toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet mogen enkel worden toegestaan om de aangeslotene in staat te stellen op het grondgebied van de Europese Economische Ruimte onroerende goederen die belastbare inkomsten opbrengen te verwerven, te bouwen, te verbeteren, te herstellen of te verbouwen. Die voorschotten en leningen moeten worden terugbetaald zodra die goederen uit het vermogen van de aangeslotene verdwijnen.

Indien het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst in voorschotten op prestaties of in pandgevingen van pensioenrechten of in de mogelijkheid tot toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet voorziet, dienen de beperkingen vermeld in het eerste lid uitdrukkelijk in het pensioenreglement of in de pensioenovereenkomst te worden vermeld.

[In het geval van voorschotten op prestaties, in pandgevingen van pensioenrechten of van toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet, kunnen deze geen termijn voorzien korter dan het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd.]

§ 2. Des avances sur prestations, des mises en gage de droits de pension consenties pour garantir un prêt et l'affectation de la valeur de rachat à la reconstitution d'un crédit hypothécaire, ne peuvent être admises, que pour permettre à l'affilié d'acquérir, de construire, d'améliorer, de réparer ou de transformer des biens immobiliers situés sur le territoire de l'Espace Economique Européen. Ces avances et prêts doivent être remboursés dès que ces biens sortent du patrimoine de l'affilié.

Lorsque le règlement de pension ou la convention de pension prévoit des avances sur prestations ou des mises en gage de droits de pension ou la possibilité d'affectation de la valeur de rachat à la reconstitution du crédit hypothécaire, les limitations prévues à l'alinéa 1er doivent être expressément inscrites dans le règlement de pension ou la convention de pension.

[En cas d'avances sur prestations, de mises en gage de droits de pension ou d'affectation de la valeur de rachat à la reconstitution d'un crédit hypothécaire, celles-ci ne peuvent prévoir un terme inférieur à l'âge légal de la pension.]

Artikel 49, § 2, van de WAPZ en artikel 40, § 2, van de WAPBL bepalen dat er, in het geval van voorschotten, van in pandgevingen van pensioenrechten of van toewijzing van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet, niet kan worden voorzien in een termijn die korter is dan de wettelijke pensioenleeftijd.

Sommige leden menen dat dit wil zeggen: 65 jaar voor diegene van wie de ingangsdatum van het wettelijk pensioen uiterlijk 1 januari 2025 is, 66 jaar voor diegene van wie de ingangsdatum van het wettelijke pensioen tussen 1 februari 2025 en 1 januari 2030 ligt, en 67 jaar voor diegene van wie het wettelijk pensioen vanaf 1 februari 2030 ingaat. Andere leden interpreteren de wettekst evenwel anders. Volgens hen is de notie "pensioenleeftijd" een globaal begrip en bedraagt deze vandaag 65 jaar. Deze leden zijn dan ook van mening dat alle nieuwe voorschotten, in pandgevingen of toewijzingen van de afkoopwaarde aan de wedersamenstelling van een hypothecair krediet vanaf nu minstens een termijn van 65 jaar moeten hebben. Vanaf 1 februari 2025 moet de termijn minstens 66 jaar zijn.

Volgens de werkgroep betekent voorgaande niet dat de termijn van een bestaand voorschot of een bestaande inpandgeving moet worden aangepast. Dit betekent wel dat een nieuw voorschot of een nieuwe pandgeving vanaf 2016 geen kortere termijn dan 65 jaar zal mogen hanteren, ongeacht de pensioenleeftijd van de bestaande pensioenreglementen of pensioenovereenkomsten.

In elk geval zal de aangeslotene zijn aanvullende pensioenprestaties pas ontvangen op het moment van zijn pensionering. Die pensionering zal niet noodzakelijk overeenstemmen met de termijn van het voorschot of de inpandgeving, noch met de pensioenleeftijd van het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst. In een dergelijk geval voorziet de parlementaire voorbereiding in verschillende mogelijke oplossingen⁴:

- ofwel betaalt de aangeslotene het voorschot of de lening zelf terug, zelfs indien de aanvullende pensioenprestatie niet wordt uitbetaald;
- ofwel wordt het voorschot of de lening verlengd tegen de interestvoet van dat moment, al dan niet met periodieke betaling van interesten;
- ofwel gaat de pensioeninstelling over tot het afkopen van een gedeelte van het opgebouwde aanvullend pensioen dat overeenkomt met het bedrag van het voorschot of de lening.

3.4 In het kader van de WAPBL, moeten de pensioentoezeggingen ingevoerd vóór 1 januari 2016 met een inwerkingtreding vanaf of na 1 januari 2016, de nieuwe regels rond de pensioenleeftijd ook respecteren?

Artikel 44, § 1, derde lid, van de WAPZ

[Voor de pensioenovereenkomsten afgesloten vanaf de datum van inwerkingtreding van dit lid, kan de door de pensioenovereenkomst voorziene pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de afsluiting in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.]

[Pour les conventions de pension souscrites à partir de la date d'entrée en vigueur du présent alinéa, l'âge de retraite prévu par la convention de pension ne peut être inférieur à l'âge légal de la pension en vigueur au moment de la souscription.]

Artikel 36, § 2, tweede lid, van de WAPBL

[Voor de pensioentoezeggingen ingevoerd vanaf de inwerkingtreding van dit lid, kan de door het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst voorziene pensioenleeftijd niet lager zijn dan de op het ogenblik van de invoering in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.]

[Pour les engagements de pension instaurés à partir de la date d'entrée en vigueur du présent alinéa, l'âge de retraite prévu par le règlement de pension ou la convention de pension ne peut être inférieur à l'âge légal de la pension en vigueur.]

De werkgroep merkt meteen op dat de WAPZ-overeenkomsten hier niet worden geïmplementeerd. Artikel 44, § 1, derde lid, van de WAPZ bepaalt immers duidelijk dat het de datum waarop de

⁴ Parl. St., Kamer, Doc 54 1510/001, p. 35.

pensioenovereenkomst wordt afgesloten is, die pertinent is om te bepalen of de nieuwe regels inzake de minimum pensioenleeftijd al dan niet van toepassing zijn.

Artikel 36, § 2, tweede lid, van de WAPBL bepaalt daarentegen dat voor alle pensioentoezeggingen ingevoerd vanaf de inwerkingtreding ervan, de in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst bepaalde pensioenleeftijd niet lager kan zijn dan de op het ogenblik van de invoering in voege zijnde wettelijke pensioenleeftijd.

De vraag rijst bijgevolg hoe dit moet worden toegepast voor pensioentoezeggingen die vóór 1 januari 2016 zijn ingevoerd, maar na die datum in werking zijn getreden (of zullen treden).

Volgens de werkgroep moet een verschil worden gemaakt tussen de invoering van een pensioentoezegging, enerzijds, en de inwerkingtreding ervan, anderzijds. Hieruit volgt dat artikel 36, § 2, tweede lid, van de WAPBL niet van toepassing is op pensioentoezeggingen ingevoerd vóór 1 januari 2016, ook al treden ze na die datum in werking.

De werkgroep merkt evenwel op dat in de praktijk zal moeten worden aangetoond dat de pensioentoezegging wel degelijk vóór 1 januari 2016 is ingevoerd.

3.5 Welke formele wijzigingen moeten tegen uiterlijk 31 december 2018 in de pensioenovereenkomsten en –reglementen worden aangebracht?

Over deze vraag werd uitvoerig overlegd binnen de werkgroep, maar er kon onder de aanwezige leden van de werkgroep geen voldoende overeenstemming bereikt worden.

4 Activiteit uitgeoefend door een gepensioneerde

4.1 Zijn er nog mogelijkheden inzake aanvullend pensioenopbouw voor een gepensioneerde (als werknemer en/of zelfstandige) die nog een activiteit als zelfstandige uitoefent?

Artikel 55/4 van de WAPBL

De gepensioneerde personen die op het moment van de inwerkingtreding van dit artikel genieten van een pensioentoezegging die door deze wet wordt geregeld, blijven rechten opbouwen zolang zij bedrijfsleider van de inrichter zijn en in de mate waarin het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst het bepaalt.]

Les personnes pensionnées qui, au moment de l'entrée en vigueur du présent article, bénéficient d'un engagement de pension régi par la présente loi continuent à se constituer des droits aussi longtemps qu'elles sont dirigeant d'entreprise de l'organisateur et dans la mesure où le règlement de pension ou la convention de pension le prévoit.]

Artikel 42, 3°, van de WAPZ

3° [zelfstandige]

— de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 12, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen;

— de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 12, § 2, van hetzelfde besluit, die sociale bijdragen verschuldigd is, die minstens gelijk zijn aan de bijdragen bedoeld in artikel 12, § 1, van hetzelfde besluit;

— de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 13 bis, § 2, 1°, van hetzelfde besluit;]

[— de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 13, § 1, van hetzelfde besluit die geen effectieve uitkering van een rust- of overlevingspensioen geniet, vervroegd of niet, krachtens de pensioenregeling voor zelfstandigen of een andere pensioenregeling en die sociale bijdragen verschuldigd is, die minstens gelijk zijn aan de bijdragen bedoeld in artikel 12, § 1, van hetzelfde besluit;]

3° [travailleur indépendant]

— le travailleur indépendant assujéti visé à l'article 12, § 1er, de l'arrêté royal n°38 du 27 juillet 1967 organisant le statut social des travailleurs indépendants;

— le travailleur indépendant assujéti visé à l'article 12, § 2, du même arrêté qui est redevable de cotisations sociales au moins égales à celles visées à l'article 12, § 1er, du même arrêté;

— le travailleur indépendant assujéti visé à l'article 13 bis, § 2, 1°, du même arrêté;]

[— le travailleur indépendant assujéti visé à l'article 13, § 1er, du même arrêté, qui ne bénéficie pas du paiement effectif d'une pension de retraite ou de survie, anticipée ou non, en vertu du régime de pension des travailleurs indépendants ou d'un autre régime de pension, et qui est redevable de cotisations sociales au moins égales à celles visées à l'article 12, § 1er, du même arrêté;]

Artikel 55/4 van de **WAPBL** (die een overgangsbepaling van de wet van 18 december 2015 is) verduidelijkt dat de gepensioneerde personen die, bij de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015, van een door de WAPBL geregelde pensioentoezegging genieten, rechten blijven opbouwen zolang zij bedrijfsleider van de inrichter zijn en voor zover het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst daarin voorziet.

Het in artikel 13 van de WAP bedoelde beginsel op grond waarvan de gepensioneerde werknemer die een beroepsactiviteit uitoefent, niet geniet van de pensioentoezegging, komt niet aan bod in de WAPBL. Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 18 december 2015 leidt de werkgroep af dat die bepaling ervoor wil zorgen dat wie ook het statuut van gepensioneerde heeft en het werk hervat, niet van de pensioentoezegging kan genieten⁵.

De werkgroep interpreteert de parlementaire voorbereiding van de wet van 18 december 2015 en artikel 55/4 van de WAPBL zo dat voor de zelfstandige bedrijfsleiders dezelfde beginselen gelden als voor de werknemers.

Het zou echter wenselijk zijn dat voornoemd beginsel (art 13 van de WAP) in de WAPBL wordt verduidelijkt.

In het verlengde daarvan zou het ook nuttig zijn dat de geldende wetgeving verduidelijkt of een dergelijk verbod om een aanvullend pensioen op te bouwen, geldt voor iedereen met een statuut van gepensioneerde (ongeacht het statuut waarop dat wettelijk pensioen betrekking heeft – als zelfstandige of in het kader van een ander sociaal statuut) of uitsluitend voor een persoon die een wettelijk pensioen van zelfstandige ontvangt. Met andere woorden,

- geldt het verbod om een aanvullend pensioen van zelfstandige op te bouwen, uitsluitend voor een persoon die al een wettelijk Belgisch pensioen van zelfstandige ontvangt;
- of wordt elke persoon gevisieerd die om het even welk wettelijk pensioen ontvangt? Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een werknemer die in het verleden nooit zelfstandige is geweest, die met wettelijk pensioen gaat en dus een werknemerspensioen ontvangt, en die parallel daarmee een bezoldigde activiteit als zelfstandige uitoefent in het kader van de toegelaten arbeid voor gepensioneerden. Mag zo iemand een aanvullend pensioen als zelfstandige opbouwen?

De geldende wetgeving biedt geen antwoord op die vraag, maar, volgens de werkgroep, is het de bedoeling om iedere persoon te viseren die om het even welk wettelijk pensioen ontvangt, ongeacht het statuut dat aan de basis van dat wettelijk pensioen ligt. Het in artikel 35, 18°, van de WAPBL bedoelde begrip *“rustpensioen met betrekking tot de beroepsactiviteit die aanleiding geeft tot de opbouw van de prestaties”* wordt enkel gebruikt om het moment te bepalen waarop de prestaties kunnen worden uitbetaald. Dit begrip viseert dus niet, volgens de werkgroep, het verbod om rechten op te bouwen.

Wat de **WAPZ** betreft, stelt de werkgroep, op basis van de definitie van *zelfstandige* als bedoeld in artikel 42, 3°, van de WAPZ vast dat de zelfstandige die een wettelijk rustpensioen ontvangt, niet langer aan de voorwaarden voldoet om als een zelfstandige in de zin van de WAPZ te kunnen worden aangemerkt, en dus geen aanvullend pensioen kan opbouwen in het kader van de WAPZ.

Volgens artikel 42, 3°, van de WAPZ is de *zelfstandige* (i) de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 12, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal

---

⁵ *Parl.st.*, Kamer, Doc 54, 1510/001, p. 42.

statuut der zelfstandigen, of (ii) de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 12, § 2, van hetzelfde besluit, die sociale bijdragen verschuldigd is, die minstens gelijk zijn aan de bijdragen bedoeld in artikel 12, § 1, van hetzelfde besluit, of tot slot (iii) de verzekeringsplichtige zelfstandige bedoeld in artikel 13*bis*, § 2, 1°, van hetzelfde besluit.

Voor alle duidelijkheid wordt opgemerkt dat een gepensioneerde als zelfstandige of als werknemer, die een activiteit als zelfstandige blijft uitoefenen, wordt geïnviseerd door artikel 13, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38. Aangezien de WAPBL die bepaling niet heeft opgenomen in de definitie van zelfstandige, mogen de gepensioneerden, ongeacht als zelfstandige of als werknemer, geen aanvullend pensioen in de zin van de WAPZ opbouwen in het kader van de activiteit van zelfstandige die hij na zijn toetreding tot het wettelijk pensioen uitoefent.

Meer algemeen onderzoekt de werkgroep de vraag of het feit dat iemand geen pensioenrechten kan opbouwen als zelfstandige, niet indruist tegen het beginsel van de vrijheid van arbeid.

5 Versterking van het aanvullend karakter van de aanvullende pensioenen

5.1 Hoe kunnen de bestaande pensioentoezeggingen (WAPBL) en pensioenovereenkomsten (WAPZ) worden verzoend met de wet van 18 december 2015? Wat gebeurt er als de van kracht zijnde pensioenovereenkomsten en reglementen bepalingen bevatten die in strijd zijn met de wet van 18 december 2015?

Artikel 40 van de wet van 18 december 2015

Art. 40. L'adaptation formelle aux dispositions des titres 2 et 3 des règlements de pension et conventions de pension interviendra au plus tard le 31 décembre 2018.

Art. 40. De formele aanpassing van de pensioenreglementen en de pensioenovereenkomsten aan de bepalingen van titels 2 en 3 vindt uiterlijk tegen 31 december 2018 plaats.

De meeste bepalingen van de wet van 18 december 2015 zijn op 1 januari 2016 van kracht geworden en zijn vanaf die datum van toepassing op alle pensioentoezeggingen en -overeenkomsten, met dien verstande dat er verschillende overgangsmaatregelen zijn voorzien voor de bestaande pensioentoezeggingen en -overeenkomsten.

Voor de pensioenovereenkomsten en -reglementen die door de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015 moeten worden aangepast, bepaalt artikel 40 van de wet dat de formele aanpassing van die documenten tegen uiterlijk 31 december 2018 moet plaatsvinden.

Dit betekent uiteraard niet dat de bepalingen van die overeenkomsten en reglementen die in strijd zijn met de wet van 18 december 2015, nog zonder meer kunnen worden toegepast tot 31 december 2018. In de tussentijd primeert de wet op de pensioenovereenkomsten en -reglementen voor de aangeslotenen van wie de pensioenprestaties niet zijn vereffend vóór de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015.

5.2 Een zelfstandige blijft actief na de pensioenleeftijd en vervult nog de voorwaarden om een aanvullend pensioen op te bouwen: kan een pensioenovereenkomst of een pensioenreglement voorzien dat vanaf het bereiken van de pensioenleeftijd (of een andere overeengekomen leeftijd), de verworven reserves enkel nog verder worden gekapitaliseerd tot de latere pensionering maar de eventuele overlijdensdekking vanaf die leeftijd wordt gestopt?

De leden van de werkgroep vestigen meteen de aandacht op de definitie van het aanvullend pensioen (artikel 35, 1°, van de WAPBL en artikel 42, 1°, van de WAPZ) die niet enkel het rustpensioen maar ook het overlevingspensioen bij overlijden van de aangeslotene vóór of na de pensioenleeftijd omvat.

Parallel daarmee bepalen artikel 49 van de WAPZ en artikel 40 van de WAPBL dat de pensioenovereenkomst (WAPZ) of pensioentoezegging (WAPBL) van toepassing blijft tot de pensionering.

De werkgroep is van oordeel dat de situatie duidelijk is wanneer de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement geen specifieke bepalingen bevat in dat verband: de pensioentoezegging (WAPBL) of pensioenovereenkomst (WAPZ) moet identiek blijven als de aangeslotene aangesloten blijft na de pensioenleeftijd. De pensioeninstelling zou niet eenzijdig kunnen beslissen om de overlijdensdekking na die leeftijd stop te zetten. Conform de parlementaire voorbereiding van de wet van 18 december 2015, strekken de bepalingen van de WAPZ en de WAPBL er immers toe om, in het kader van de WAPZ en de WAPBL, dezelfde logica te volgen als vermeld in artikel 13 van de WAP⁶.

Toch rijst de vraag of het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst van bij de invoering ervan contractueel zou kunnen bepalen dat de overlijdensdekking na de pensioenleeftijd wordt stopgezet of gewijzigd. Zouden dergelijke bepalingen indruisen tegen artikel 49 van de WAPZ en artikel 40 van de WAPBL?

De werkgroep merkt onmiddellijk op dat die praktijk voor discriminatieproblemen zou kunnen zorgen in het kader van een **collectieve pensioentoezegging** (WAPBL) en spitst haar antwoord daarom op de individuele overeenkomsten (pensioenovereenkomsten WAPZ en WAPBL) toe.

De vraag handelt hoofdzakelijk over de **pensioenovereenkomsten** waarbij de kostprijs van de overlijdensrisicodekking periodiek aan de reserves wordt onttrokken. In deze situatie kan de uitgekeerde prestatie bij overlijden worden samengesteld uit, enerzijds, de op het ogenblik van het overlijden verworven reserve, en, anderzijds, een bijkomende overlijdensrisicodekking. De vraag rijst dus of de partijen *a priori* in de pensioenovereenkomst kunnen overeenkomen dat de bijkomende overlijdensrisicodekking stopt vanaf de pensioenleeftijd (of een andere overeengekomen leeftijd), en vanaf dan de reserves enkel nog verder worden gekapitaliseerd tot de pensionering. Bij een eventueel overlijden van de aangeslotene vanaf de pensioenleeftijd (of een andere overeengekomen leeftijd) worden dan de verworven reserves uitgekeerd.

De werkgroep is van mening dat in de bovenvermelde situatie de pensioenovereenkomst moet stipuleren wat er, vanaf het bereiken van de pensioenleeftijd (of de andere overeengekomen leeftijd), dient te gebeuren. Hierbij is het volgens de werkgroep mogelijk dat in de pensioenovereenkomst wordt bepaald dat de bijkomende overlijdensrisicodekking stopt, en dat de verworven reserves vanaf dan worden gekapitaliseerd (en dus de kostprijs van de overlijdensrisicodekking niet langer uit de verworven reserves wordt onttrokken). Uiteraard kan ook worden bepaald dat het volledige bedrag van de bijkomende overlijdensdekking in stand blijft tot de pensionering, en bijgevolg de kostprijs hiervan ten laste wordt gelegd van de verworven reserves.

De werkgroep merkt echter enerzijds op dat voor een dergelijke eerder vermelde wijziging de instemming van alle partijen vereist is. Bovendien moet in de betrokken situatie ook worden nagegaan of zo'n wijziging geen aanleiding geeft tot de toepassing van unisekssterftetafels.

---

⁶ *Parl.st.*, Kamer, Doc. 1510/001, p. 32.

- 5.3 Een zelfstandige blijft actief na de pensioenleeftijd en vervult nog de voorwaarden om een aanvullend pensioen op te bouwen: kan de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement voorzien dat de premiebetaling wordt stopgezet vanaf de pensioenleeftijd (of een andere overeengekomen leeftijd) tot de latere pensionering?

Over deze vraag werd uitvoerig overlegd binnen de werkgroep, maar er kon onder de aanwezige leden van de werkgroep geen voldoende overeenstemming bereikt worden.

6 Pensionering

6.1 Hoe moet het begrip “pensionering” bij de vereffening van pensioenprestaties worden geïnterpreteerd als de aangeslotene een gemengde loopbaan heeft (ambtenaar, zelfstandige, werknemer) en de pensioneringsdatums verschillen?

Die vraag rijst met name bij VAPZ/RIZIV-overeenkomsten als de zelfstandige een gemengde loopbaan heeft (bv. een arts die aan de universiteit doceert (ambtenaar), en als zelfstandige en/of werknemer werkzaam is).

De pensionering stemt overeen met de effectieve ingang van het rustpensioen met betrekking tot de beroepsactiviteit die aanleiding gaf tot de opbouw van de prestaties (artikel 42, 14°, van de WAPZ en artikel 35, 18°, van de WAPBL).

De WAPZ en de WAPBL staan toe dat een aanvullend pensioen wordt opgebouwd ter aanvulling van het wettelijk pensioen van de zelfstandige. Het is dus de pensionering in het kader van de regeling voor de zelfstandigen, die bepalend zal zijn voor de uitkering van de prestaties.

6.2 Kan worden gesteld dat het onvoorwaardelijk pensioen van de zelfstandigen als bedoeld in hoofdstuk II van het koninklijk besluit van 22 december 1967 geen rustpensioen is als bedoeld in artikel 42, 14°, van de WAPZ en artikel 35, 18°, van de WAPBL?

Die bepalingen verduidelijken dat de pensionering overeenstemt met de effectieve ingang van het rustpensioen met betrekking tot de beroepsactiviteit die aanleiding gaf tot de opbouw van de prestaties.

Het onvoorwaardelijk pensioen is de rente die is gevestigd door de sociale bijdragen die de zelfstandige tot 31 december 1983 heeft betaald. Sinds 1 januari 1984 vestigen de sociale bijdragen geen recht meer op het onvoorwaardelijk pensioen.

De betrokkene geniet automatisch het onvoorwaardelijk pensioen op de wettelijke leeftijd als het wettelijk pensioen niet kan worden toegekend of onbetaalbaar is, of als het bedrag van het wettelijk pensioen minder bedraagt dan het bedrag van het onvoorwaardelijk pensioen. Die rente wordt dus betaald vanaf de wettelijke leeftijd, ook als de betrokkene het wettelijk pensioen niet opneemt. Als de betrokkene echter een wettelijk pensioen ontvangt, zit de onvoorwaardelijke rente in het bedrag van het wettelijk pensioen vervat.

Uit wat voorafgaat vloeit voort dat die onvoorwaardelijke rente moet worden onderscheiden van het wettelijk rustpensioen, voor zover dat vanaf een bepaalde leeftijd automatisch wordt uitgekeerd.

De werkgroep is dus van oordeel dat die onvoorwaardelijke rente geen rustpensioen is, waarvan de ingang een pensionering impliceert in de zin van de WAPBL en de WAPZ.

7 Overlijdensdekking

- 7.1 Kan een zelfstandig bedrijfsleider in het kader van de WAPBL de mogelijkheid worden geboden om, bij de beëindiging van de professionele relatie, te opteren voor het behoud van zijn pensioenrechten bij de pensioeninstelling van de inrichter zonder andere verandering dan een overlijdensdekking die overeenstemt met zijn verworven reserves, in navolging van de desbetreffende bepalingen voor de werknemers in de WAP?

De werkgroep merkt op dat de WAP een dergelijke bepaling bevat voor de werknemers. Voor de werknemers is die mogelijkheid om voor een overlijdensdekking te opteren die overeenstemt met hun verworven reserves bij uittreding, een recht.

Voor de zelfstandigen heeft de wetgever niet in dat recht voorzien in het kader van de WAPBL. De WAPBL verbiedt echter niet dat in de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement contractuele clausules worden opgenomen die het voor de zelfstandigen mogelijk maken om die keuze te maken.

In voorkomend geval dient dit echter expliciet in de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement te worden vermeld, net als de impact van die keuze op de rechten van de aangeslotene.

8 RIZIV-overeenkomsten

8.1 In welke mate heeft de wet van 18 december 2015 ook een specifieke impact op de RIZIV-overeenkomsten?

De werkgroep onderstreept dat over dit punt al een parlementaire vraag is gesteld⁷.

De werkgroep is algemeen van oordeel dat de WAPZ van toepassing is op de RIZIV-pensioenovereenkomsten. Artikel 54 van de ZIV-wet kent de sociale voordelen van het RIZIV immers toe aan de geneesheren, tandartsen, apothekers, kinesitherapeuten, logopedisten en verpleegkundigen die de RIZIV-tarieven hanteren. Die voordelen kunnen worden toegekend onder vorm van een premie voor een pensioenovereenkomst die moet voldoen aan de voorwaarden van artikel 46, § 1, van de WAPZ. Ook artikel 44, § 3, van de WAPZ verwijst naar de RIZIV-overeenkomsten.

Hoewel hierover verschillende interpretaties kunnen worden verdedigd, gaat de werkgroep ervan uit dat de WAPZ van toepassing is op alle RIZIV-overeenkomsten die voorzien in de opbouw van een aanvullend pensioen. Dergelijke RIZIV-overeenkomsten hebben niet enkel de productkenmerken van een sociale VAPZ-overeenkomst, voor deze producten gelden ook dezelfde werkingsprincipes als voor de sociale VAPZ-overeenkomsten.

Volgens de werkgroep heeft de wijziging van de WAPZ door de wet van 18 december 2015 dan ook een impact op de RIZIV-overeenkomsten (cf. *infra*).

De toepassing van de wet van 18 december 2015 doet echter verschillende problemen rijzen in verband met de RIZIV-overeenkomsten.

8.2 Geldt het beginsel van de verplichte uitkering van de pensioenprestaties bij de pensionering voor de RIZIV-overeenkomsten? Hoe valt dat beginsel, in voorkomend geval, te rijmen met de mogelijkheid om de RIZIV-voordelen te genieten na de pensionering?

Dat beginsel vloeit voort uit artikel 49 van de WAPZ dat, volgens de werkgroep, van toepassing is op de RIZIV-overeenkomsten. Bijgevolg moeten de pensioenprestaties die uit de pensioenovereenkomst voortvloeien, in beginsel conform de WAPZ worden vereffend, met andere woorden, bij de effectieve pensionering, tenzij in het geval van een uitzondering.

Sommige leden van de werkgroep merken op dat in dat verband een eerste vraag rijst, nl. wanneer er sprake is van pensionering als de aangeslotene een wettelijk pensioen heeft opgebouwd binnen de regeling van de ambtenaren, zelfstandigen en/of werknemers? De RIZIV-overeenkomsten zijn immers voor die drie statuten toegankelijk.

---

⁷ Parlementaire vraag nr. K772, q8976 van Volksvertegenwoordiger Jan Vercammen.

Aangezien de pensionering verwijst naar de effectieve ingang van het wettelijk pensioen van het statuut waarbinnen het aanvullend pensioen is opgebouwd, moet worden bepaald op welk statuut het aanvullend pensioen betrekking heeft.

Bovendien merkt de werkgroep op dat het beginsel van de uitkering van de prestaties bij de pensionering moeilijk te combineren valt met het RIZIV-statuuat als de sociale voordelen van het RIZIV een RIZIV-bijdrage in een sociale VAPZ-overeenkomst kunnen inhouden nadat de zorgverstrekker met wettelijk pensioen is gegaan.

De werkgroep neemt ter zake akte van het standpunt dat het RIZIV heeft ingenomen na overleg met de beleidscellen van de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, de minister van Pensioenen en de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie. Dat standpunt luidt als volgt:

- *Voor de zorgverstrekkers die hun activiteiten voortzetten, terwijl zij aan de voorwaarden voor het wettelijk pensioen voldoen:*

Er verandert niets en de sociale voordelen van het RIZIV kunnen worden toegekend onder vorm van een RIZIV-bijdrage in de premies of bijdragen voor de sociale VAPZ-overeenkomsten.

- *Voor de zorgverleners die uiterlijk op 1 januari 2016 al een wettelijk pensioen genieten:*

De zorgverleners genoten hun wettelijk pensioen al op 1 januari 2016, i.e. de datum van inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015. Bijgevolg kunnen de sociale voordelen worden toegekend onder vorm van een RIZIV-bijdrage in de premies of bijdragen voor de sociale VAPZ-overeenkomsten, op voorwaarde dat die VAPZ-overeenkomst vóór 1 januari 2016 werd gesloten, en de aanvullende pensioenprestatie niet vóór 1 januari 2016 werd vereffend.

De sociale voordelen kunnen worden toegekend onder vorm van een RIZIV-bijdrage in de premies of bijdragen voor sociale VAPZ-overeenkomsten, zolang de aanvullendepensioenprestatie niet is vereffend. De vereffening zal gebeuren conform de ter zake toepasselijke pensioenovereenkomst;

- *Voor de zorgverleners die hun wettelijk pensioen na 1 januari 2016 hebben opgenomen:*

Voor de zorgverleners van wie het wettelijk pensioen na de inwerkingtreding van de wet van 18 december 2015 aanvangt, mogen de sociale voordelen die hun zouden worden toegekend nadat zij het wettelijk pensioen hebben opgenomen, niet langer worden toegekend onder de vorm van een RIZIV-bijdrage in de premies of bijdragen voor hun sociale VAPZ-overeenkomsten.

Uit dat standpunt concludeert de werkgroep enerzijds dat de sociale voordelen van het RIZIV niet meer de vorm kunnen hebben van een bijdrage in de premies of bijdragen voor een sociale VAPZ-overeenkomst zodra de zorgverstrekker zijn wettelijk pensioen opneemt na 1 januari 2016. Anderzijds verandert er niets voor de zorgverstrekkers die hun wettelijk pensioen uiterlijk op 1 januari 2016 hebben opgenomen, waardoor een RIZIV-bijdrage in de premies of bijdragen voor een sociale VAPZ-overeenkomst voor hen nog steeds mogelijk zou zijn.

De werkgroep spoort de wetgever ertoe aan om die beginselen bij een volgende wetswijziging in te voegen in de ter zake geldende wetgeving.

8.3 De uitkering van premies op de RIZIV-overeenkomsten gebeurt na verloop van tijd. Wat moet er gebeuren als die premies verschillende maanden na de pensionering worden uitgekeerd en het aanvullend pensioen al is uitbetaald?

Sommige leden van de werkgroep leggen uit dat de uitkering van premies in het kader van de sociale voordelen van het RIZIV in de praktijk na verloop van tijd gebeurt, en vragen zich af wat er moet gebeuren als het aanvullend pensioen ondertussen al is uitbetaald aan de aangeslotene die met pensioen is gegaan. Het in punt 8.2. toegelichte RIZIV-standpunt biedt geen antwoord op die vraag.

Valt die deelname onder het verbod dat uit het RIZIV-standpunt voortvloeit zodra de aangeslotene met rustpensioen is gegaan (na 1 januari 2016)? Als het antwoord op die vraag neen is, vragen de pensioeninstellingen zich af hoe zij rekening zouden moeten houden met die deelname die plaatsvindt op een moment waarop het aanvullend pensioen in beginsel al is vereffend?

De werkgroep hoopt in dat verband dat de situatie snel zal worden uitgeklaard.

In tussentijd wordt voorgesteld dat de pensioeninstelling een bijkomende uitkering aan de aangeslotene verricht eens de betrokken premies zijn betaald, naar het voorbeeld van wat in de praktijk gebeurt wanneer een regularisatie nodig is op het niveau van de pensioenprestaties. De pensioenprestaties worden dan in twee opeenvolgende verrichtingen uitbetaald.

9 Intern gefinancierde aanvullende pensioenen

De werkgroep vermeldt dat de wet van 18 december 2015 ook een impact heeft op de intern gefinancierde aanvullende pensioenen (via balansvoorzieningen of via een bedrijfsleidersverzekering). De werkgroep merkt op dat in een aantal gevallen het normale fiscale regime van deze regelingen in het gedrang komt (mogelijks zowel in hoofde van de vennootschap als in hoofde van de bedrijfsleider), en er ook vragen rijzen hoe de wet van 18 december 2015 moet worden toegepast bij een externalisering van de pensioentoezegging.

Het betreft hier o.a. de toepassing van het zogenaamde 'attractiebeginsel' waardoor een bedrijfsleider naar aanleiding van zijn pensionering wordt verplicht om al zijn mandaten in de vennootschap neer te leggen, als hij de toepassing van het 16,5%-tarief op het uitgekeerde pensioenkapitaal wil veiligstellen. Immers, in veel familievennootschappen kiezen sommige bedrijfsleiders ervoor om ook nog na hun pensionering een mandaat in de vennootschap te blijven vervullen. Bij een externalisering vanaf 1 januari 2016 van een intern gefinancierde pensioentoezegging, rijst de vraag of de overgangsregelingen (bv. voor zij die geboren zijn vóór 1962) ook kunnen worden toegepast.

De werkgroep merkt echter op dat zij niet bevoegd is voor fiscale aangelegenheden.